

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 28.10.2009
KOM(2009)591 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Lepšie fungovanie potravinového reťazca v Európe

{SEK(2009) 1445}
{SEK(2009) 1446}
{SEK(2009) 1447}
{SEK(2009) 1448}
{SEK(2009) 1449}
{SEK(2009) 1450}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Lepšie fungovanie potravinového reťazca v Európe

1. Úvod

Za posledné roky sa v rámci potravinového reťazca zaznamenalo výrazné kolísanie cien. Od polovice roku 2007 do polovice roku 2008 ceny poľnohospodárskych komodít prudko narástli, čo malo za následok celkové zvýšenie spotrebiteľských cien potravín a inflačných úrovní. Odvtedy sa ceny mnohých komodít znížili na úrovne, ktoré sú podobné či dokonca nižšie ako úrovne zaznamenané pred zvyšovaním cien. Spotrebiteľské ceny potravín sa však stále zvyšovali a klesať začali až v máji 2009, čo vyvolalo obavy týkajúce sa fungovania potravinového reťazca. Tieto zmeny spôsobili poľnohospodárskym výrobcom vážne škody a znemožňujú spravodlivé zaobchádzanie so spotrebiteľmi.

Potravinový reťazec spája tri dôležité sektory európskeho hospodárstva – poľnohospodárstvo, výroba potravín a distribúcia – ktoré spolu predstavujú viac ako 5 % európskej pridanej hodnoty a 7 % pracovných miest. Okrem toho má jeho výkonnosť priame dôsledky na všetkých európskych obyvateľov, keďže potraviny predstavujú 16 % výdavkov európskych domácností. Fungovanie potravinového reťazca nadobudlo v rámci zotavovania sa zo súčasnej hospodárskej a finančnej krízy väčší význam. Vysoké spotrebiteľské ceny potravín sú zdrojom znepokojenia, pretože predstavujú nátlak na príjmy domácností predovšetkým teraz, keď je potrebné, aby sa spotreba zvýšila. Týmto vysokými cenami sú postihnuté najslabšie domácnosti, ktoré míňajú drvivú väčšinu svojich príjmov na potraviny. Z dlhodobého hľadiska je pre spotrebiteľov nevyhnutné lepšie fungovanie potravinového reťazca, ktorým sa zároveň zabezpečí udržateľné rozdelenie pridanej hodnoty v reťazci, a bude tak prispievať k zvyšovaniu jeho celkovej konkurencieschopnosti. Zlepšenia sú naliehavo potrebné s cieľom zabrániť rastu spotrebiteľských cien potravín, keď sa potvrdí oživenie hospodárstva.

Komisia sleduje vývoj cien potravín v rámci monitorovania trhu, s ktorým sa začalo v súvislosti s preskúmaním jednotného trhu¹ z novembra 2007, ktorého cieľom je poskytnúť politické riešenia zistených príčin funkčných porúch. V decembri 2008 Komisia uverejnila priebežnú správu „Ceny potravín v Európe“ a vypracovala plán, v ktorom uvádza kľúčové orientácie, ktorými sa majú uberať politické rozhodnutia². V oznámení predkladá konkrétne politické iniciatívy v súlade s plánom a uzatvára monitorovanie trhu v oblasti potravinového reťazca³.

---

¹ Pracovný dokument útvarov Komisie o zavedení novej metodológie monitorovania sektorov a trhov s výrobkami SEK(2007)1517, ktorý sprevádzal oznámenie Komisie „Jednotný trh pre Európu 21. storočia“ KOM(2007)724.

² Oznámenie Komisie „Ceny potravín v Európe“ KOM(2008)821 a sprievodné pracovné dokumenty útvarov Komisie.

³ Technické analýzy, o ktoré sa Komisia opiera, sú uverejnené v sérii šiestich sprievodných pracovných dokumentov útvarov Komisie.

Oznámenie má takúto štruktúru. V oddiele 2 je opísané prepojenie medzi cenami poľnohospodárskych komodít a zmenami v spotrebiteľských cenách potravín. V oddiele 3 sa uvádzajú hlavné výzvy, ktorým čelí potravinový reťazec, a niektoré politické iniciatívy zamerané na ich zvládnutie. V oddiele 4 sa uvádzajú ďalšie kroky, ktoré Komisia podnikne s cieľom zaviesť uvedené iniciatívy a v oddiele 5 sú uvedené závery.

2. NAJNOVŠÍ VÝVOJ CIEN

V druhom polroku 2007 a začiatkom roka 2008 sa ceny poľnohospodárskych komodít rýchlo zvýšili⁴. Dôsledkom bolo, že výrobné ceny potravín a spotrebiteľské ceny potravín sa začali takisto zvyšovať, avšak pomalšie. Možno to vysvetliť tým, že poľnohospodárske komodity predstavujú len malú časť celkových nákladov na výrobu potravín⁵ a že na vysoko konkurenčných trhoch sektory výroby a distribúcie potravín absorbovali časť tohto zvýšenia cien.

Od druhého štvrťroka 2008 ceny poľnohospodárskych komodít klesajú. Na rozdiel od cien poľnohospodárskych komodít, výrobné ceny potravín sa naďalej zvyšovali až do posledného štvrťroka 2008, zatiaľ čo spotrebiteľské ceny potravín až donedávna nezačali klesať. Okrem toho je zníženie výrobných a spotrebiteľských cien potravín relatívne malé v porovnaní s poklesom cien poľnohospodárskych komodít, pozri graf č. 1. Reakcia sektora výroby a distribúcie potravín na zníženie cien poľnohospodárskych komodít bola pomalšia a slabšia ako ich reakcia na zvýšenie v roku 2007. Tento rozdiel má negatívne dôsledky na potravinový reťazec, pretože spotrebiteľom neumožňuje využiť nižšie ceny a obmedzuje oživenie cien poľnohospodárskych komodít tým, že znižuje dopyt po potravinách.

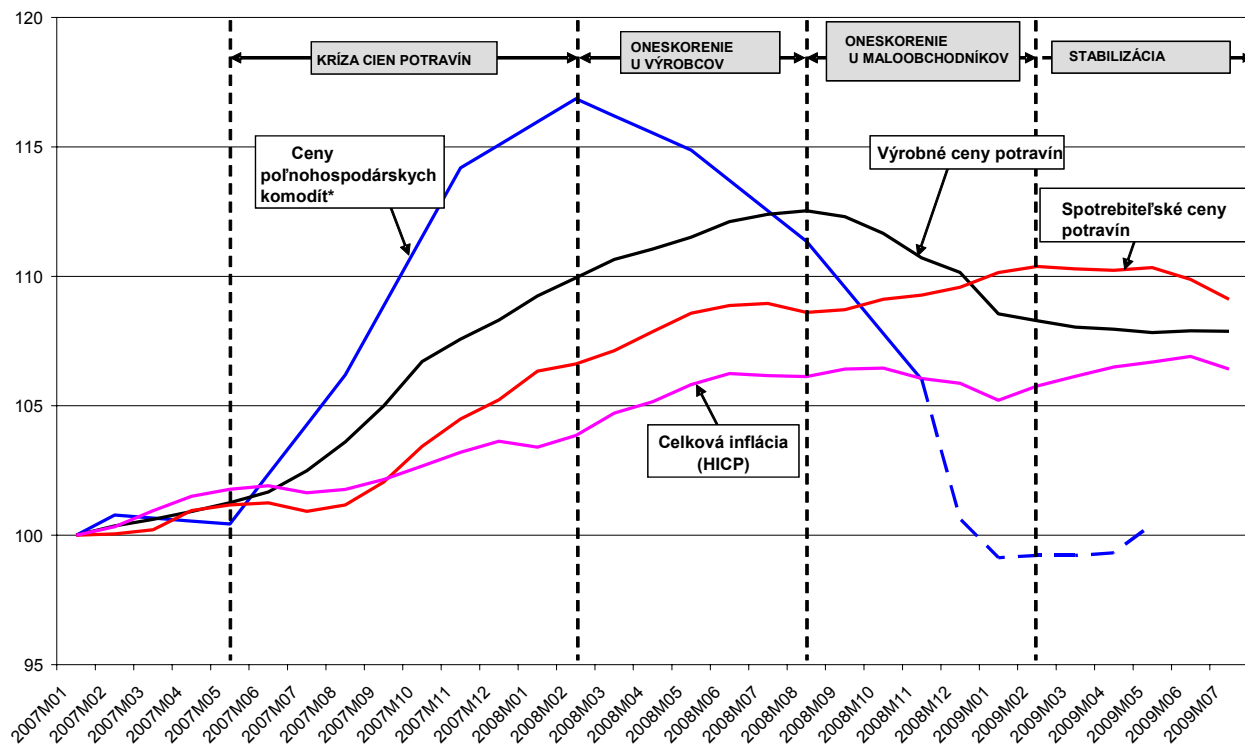
---

⁴ Vývoj cien poľnohospodárskych komodít bol podrobne opísaný v oznámení „Ceny potravín v Európe“ z roku 2008.

⁵ Surové poľnohospodárske výrobky predstavujú klesajúci podiel spotrebiteľskej ceny potravinových výrobkov.

Graf č. 1: Najnovší vývoj cien v potravinovom reťazci, EÚ-27

Január 2007 – júl 2009; Mesačné indikátory cien (nominálnych); 2007M01=100

* Údaje za daný štvrtrok pre cenový index poľnohospodárskych komodít; od januára 2009 bol index extrapolovaný na základe cenových úrovní hlavných komodít dostupných v databáze Agriviews

Zdroj: EUROSTAT; AGRIVIEWS

Rozdiely vo vývoji cien komodít a spotrebiteľských cien potravín spolu s asymetrickou reakciou cien potravín na zmeny cien komodít čiastočne súvisia s takými štrukturálnymi nedostatkami systému, ako je počet sprostredkovateľov, ktorí zasahujú do reťazca, a konkurenčná štruktúra v určitých fázach reťazca. Navyše prenikavé nerovnosti medzi zmluvnými stranami, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, prispievajú k zníženiu rýchlosti a veľkosti premietnutia cien v reťazci a k vysvetleniu asymetrie vývoja cien. Pomalé premietnutie zmien v cenách okrem toho spomaľuje potrebné úpravy a prispieva k zotrvaní trhových porúch v každej fáze reťazca. Tieto poruchy môžu vyostriť nestálosť cien na trhoch s poľnohospodárskymi komoditami. Komisia preto usudzuje, že najnovší vývoj cien by mal umožniť upriamenie pozornosti na súrne zavedenie konkrétnych politických iniciatív smermi, ktoré sa určili v pláne z decembra 2008.

3. ZDOLAŤ HLAVNÉ VÝZVY EURÓPSKEHO POTRAVINOVÉHO REŤAZCA

Potravinový reťazec spája dôležité a rôznorodé sektory európskeho hospodárstva, ktoré sú základom hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho blahobytu a zdravia európskych občanov. Reťazec funguje dobre z viacerých aspektov: dodáva európskym spotrebiteľom vysokokvalitné potraviny za dostupné ceny, zaisťuje bezpečnosť a vystopovateľnosť potravín a môže sa pochváliť širokou ponukou vysoko konkurencieschopných, inovačných

a tradičných výrobkov, a to v rámci EÚ ako aj mimo nej. Celková konkurencieschopnosť reťazca a jeho hospodársky rast však zaznamenali horší vývoj ako celkové hospodárstvo EÚ od roku 1995⁶, sektory potravinového reťazca čelia zvýšenej konkurencii medzinárodných subjektov a najnovší vývoj cien potravín poukázal na nedostatočnú odolnosť poľnohospodárskych cien voči narušeniam.

Komisia pracuje so zainteresovanými stranami s cieľom lepšie pochopiť hlavné výzvy reťazca a definovať relevantné a konkrétne politické kroky v súlade s plánom z decembra 2008. Potravinový reťazec je veľmi rôznorodý a výzvy, ktorým čelia zainteresované strany, sú v jednotlivých pododvetviach a členských štátoch rozdielne, podarilo sa však zistiť tri prierezové priority, ktoré sa vzťahujú na celý reťazec: (1) podporovať udržateľné a trhové vzťahy medzi zainteresovanými stranami v potravinovom reťazci, (2) zvýšiť transparentnosť v reťazci s cieľom podporiť hospodársku súťaž a zlepšiť jeho odolnosť voči kolísaniu cien a (3) posilniť integráciu a konkurencieschopnosť európskeho potravinového reťazca vo všetkých členských štátoch.

3.1. Podporovať udržateľné a trhové vzťahy medzi zainteresovanými stranami v potravinovom reťazci

Potravinový reťazec charakterizuje veľká rôznorodosť účastníkov, ktorých spája: poľnohospodári, výrobcovia, obchodníci, veľkoobchodníci a maloobchodníci. Veľké firmy aj malé a stredné podniky sú činné bok po boku ako konkurenti, dodávatelia alebo zákazníci. Na tieto vzťahy majú často vplyv ťažkosti, ktoré brzdia využívanie celého potenciálu reťazca. Jedným z hlavných poučení, ktoré vyplývajú z analýzy uskutočnenej za spolupráce zainteresovaných strán a vnútroštátnych orgánov pre hospodársku súťaž je nutnosť jasne rozlišovať medzi obavami týkajúcimi sa nekalých obchodných praktík v súvislosti s nerovnováhou vo vyjednávacíj sile zmluvných strán a obavami týkajúcimi sa praktík narušajúcich hospodársku súťaž.

3.1.1. Vyjednávacíj sila a potenciálne nekalé obchodné praktiky

Výrazná nerovnováha vo vyjednávacíj sile medzi zmluvnými stranami je v potravinovom reťazci bežným javom a zainteresované strany tento problém označili za vážny. Táto asymetria, pokiaľ ide o vyjednávacíj silu, môže viesť k nekalým obchodným praktíkám, keďže väčšie, a teda aj silnejšie subjekty sa prostredníctvom výhodnejších cien alebo obchodných podmienok snažia presadiť zmluvné úpravy vo svoj prospech. Tieto praktiky sa môžu vyskytnúť v rámci každého prepojenia v reťazci a majú za následok napríklad oneskorené platby, jednostranné zmeny v zmluvách, zmeny zmluvných podmienok *ad hoc* alebo platbu preddavkov ako vstupného na rokovania... V rámci reťazcov zásobovania nespracovaných potravín sa malé poľnohospodárske podniky a družstvá často stretávajú s väčšími nákupcami, či už ide o výrobcov, veľkoobchodníkov alebo maloobchodníkov. V rámci reťazcov zásobovania spracovaných potravín na jednej strane uzatvárajú malí výrobcovia obyčajne zmluvy s väčšími maloobchodníkmi, ktorí sú často ich jedinou cestou na vstup na trh. Na druhej strane môžu mať veľkí viacnárrodní výrobcovia potravín takisto veľkú vyjednávacíj silu, keďže ponúkajú značkové výrobky, bez ktorých sa maloobchodníci nezaobídu.

---

⁶ Priemerný nárast pridanej hodnoty sektorov potravinového reťazca bol o 2 % ročne nižší ako priemerný nárast v EÚ od roku 1995.

Zmluvná nerovnováha spolu s nerovnocennou vyjednávacou silou majú negatívny vplyv na konkurencieschopnosť potravinového reťazca, pretože menších ale efektívnych účastníkov možno donútiť k tomu, aby pracovali so zníženým ziskom, čím sa obmedzujú ich možnosti a vôľa investovať do zlepšovania kvality výrobku a do inovovania výrobných postupov. Lepšia znalosť zmluvných práv a výraznejšie opatrenia voči nekalým zmluvným praktikám by mohli prispieť k predchádzaniu týmto situáciám, pretože účastníci s obmedzenou vyjednávacou silou majú nedostatok informácií o svojich právach. Navyše môžu s protestovaním proti zmluvným ustanoveniam váhať zo strachu, že prídu o celú zmluvu

Je preto potrebné lepšie pochopiť a podrobne preskúmať zmluvné postupy a ich prepojenie s asymetriami vo vyjednávacíj sile v rámci potravinového reťazca, keďže môžu v závislosti od jednotlivých situácií viesť k nespravodlivým a neúčinným praktikám.

3.1.2. Trhová sila a praktiky, ktoré môžu narušovať hospodársku súťaž

Schopnosť dodávateľov a/alebo nákupcov využívať svoju trhovú silu tak, že narušajú hospodársku súťaž v neprospech spotrebiteľa, závisí v prvom rade od druhu dodávateľského reťazca a od miestnych trhových podmienok. Keďže obchody s potravinami majú často vnútroštátnu alebo miestnu pôsobnosť, v otázkach týkajúcich sa potravín Komisia v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž úzko spolupracovala s vnútroštátnymi orgánmi pre hospodársku súťaž.

V dôsledku toho vnútroštátne orgány pre hospodársku súťaž uprednostnili individuálne skúmanie, ako aj širšie skúmanie v oblasti trhov s potravinami. Celkovo tieto kroky výrazne prispeli k pochopeniu fungovania tohto kľúčového hospodárskeho sektora. Niektoré skúmania okrem toho vyústili do zistenia veľkého počtu takých vážnych porušení, ako sú prípady kartelov a prípady stanovenia ceny pre ďalší predaj. Tieto porušenia sa rýchlo vyriešili prostredníctvom príkazov na ukončenie danej činnosti prípadne spolu so značnou pokutou.

V súlade so svojím oznámením z decembra 2008⁷ Komisia preskúmala aj význam určitých obchodných praktík, pokiaľ ide o pravdepodobnosť ich výskytu, ako aj ich schopnosť vzbudiť obavy týkajúce sa hospodárskej súťaže v príslušných potravinových reťazcoch. Okrem klasických prípadov kartelov a prípadov stanovenia ceny pre ďalší predaj orgány pre hospodársku súťaž usúdili, že iné praktiky vyžadujú osobitnú pozornosť. Ide napríklad o dohody o spoločnej komercializácii, viazanie a balíčkovanie, dohody o spoločnom nákupe (nákupné aliancie) a zvyšujúce sa používanie súkromných značiek. Pre také praktiky treba zaistiť primeranú rovnováhu medzi účinkami, ktoré podporujú efektívnosť a účinkami, ktoré môžu narušovať hospodársku súťaž. Nedá sa zovšeobecňovať a vnútroštátne orgány pre hospodársku súťaž usudzujú, že na potvrdenie prípadného narušenia súťaže treba uskutočniť analýzy jednotlivých prípadov, a pritom treba vychádzať z miestnych trhových podmienok.

---

⁷ Oznámenie Komisie „Ceny potravín v Európe“ KOM(2008) 821.

S cieľom podporovať udržateľné a trhové vzťahy medzi zainteresovanými stranami v potravinovom reťazci Komisia:

1. usudzuje, že treba konať s cieľom odstrániť nekalé zmluvné praktiky medzi obchodnými subjektmi v rámci celého potravinového reťazca.

1.1. **Komisia bude pracovať s členskými štátmi** na tom, aby sa zmluvným vzťahom poskytol bezpečnejší základ, vďaka ktorému budú môcť zmluvné strany plne využívať výhody jednotného trhu, pričom si udržia slobodu pri uzatváraní zmlúv. To si vyžaduje:

- **výmenu informácií o zmluvných praktikách** vrátane vysvetlenia zmluvných práv, zákonnosti a poctivosti bežne používaných zmluvných ustanovení,
- **uskutočnenie informačných kampaní** s cieľom oboznámiť zainteresované strany s ich zmluvnými právami a prípadnými nezákonnými alebo nepoctivými postupmi,
- **výmena osvedčených postupov pri oznamovaní zmluvných praktík** (ombudsman, konanie zodpovedných orgánov, kolektívne opatrenia),

1.2. **Na úrovni Spoločenstva** Komisia na základe informácií získaných v tejto súvislosti:

- **bude pracovať spolu so zainteresovanými stranami potravinového reťazca na príprave série štandardných zmlúv**, ktorých použitie bude dobrovoľné a v ktorých zohľadní rôznorodosť potravinového reťazca,
- **prehodnotí nekalé zmluvné praktiky na vnútornom trhu a navrhne všetky potrebné opatrenia na boj proti týmto praktikám na úrovni Spoločenstva.**

2. bude pracovať s Európskou sieťou pre hospodársku súťaž na budovaní spoločného prístupu k otázkam hospodárskej súťaže⁸ zameraného na udržateľnú výmenu informácií, pohotovú zisťovanie problematických prípadov a efektívne pridelenie úloh všetkým členom. Komisia v tejto súvislosti navrhuje vytvoriť v prípade potreby v rámci siete spoločné pracovné tímy zamerané na analýzu osobitných postupov a trhov, ktoré môžu byť kritické, pokiaľ ide o fungovanie potravinového reťazca. Touto posilnenou spoluprácou sa prispeje k lepšiemu zisťovaniu endemických problémov, ktoré sú špecifické pre trhy s potravinami, a k rýchlejšej koordinácii činností v budúcnosti.

⁸

Treba poznamenať, že na dosah vertikálnych vzťahov medzi subjektmi v reťazci na hospodársku súťaž sa uplatňujú existujúce pravidlá platné pre vertikálne zmluvy: nariadenie Komisie (ES) č. 2790/1999 z 22. decembra 1999 a súvisiace usmernenia Komisie o vertikálnych obmedzeniach, ktoré sa v súčasnosti revidujú.

3.2. Zvýšiť transparentnosť v potravinovom reťazci s cieľom podporiť hospodársku súťaž a zlepšiť jeho odolnosť voči kolísaniu cien

Trhy v celom potravinovom reťazci trpia nedostatkom transparentnosti a predvídateľnosti cien. V skorších fázach reťazca predstavujú deriváty dôležitý nástroj na zvládnutie pozorovanej nestálosti cien poľnohospodárskych komodít. Je nevyhnutné zaistiť, aby deriváty naďalej plnili svoje pôvodné poslanie určovania a zaistenia cien. Diskusie o spôsobe, ako bojovať proti „nadmernej špekulácii“ na trhoch s komoditami, prebiehajú na globálnej úrovni. V tejto súvislosti je potrebné zvýšiť celkovú transparentnosť a dohľad v EÚ pre deriváty na poľnohospodárske komodity vrátane mimoburzových trhov. Predovšetkým je potrebný lepší prehľad o činnostiach jednotlivých typov účastníkov na trhu.

Plán navyše obsahoval návrh na vytvorenie nástroja na monitorovanie cien potravín v Európe s cieľom zvýšiť transparentnosť cien na trhoch na nižších stupňoch reťazca. Komisia dnes uverejňuje prvú verziu tohto nástroja⁹ zoskupujúceho údaje, ktoré zhromaždil Eurostat a národné štatistické úrady. Jeho štruktúra má dva rozmery:

- Sledovanie úrovni spotrebiteľských cien podobných potravín vo všetkých členských štátoch s cieľom vyhodnotiť rozptyl cien a integráciu vnútorného maloobchodného trhu s potravinami, pozri oddiel 3.3,
- Sledovanie vývoja cien v členských štátoch v každej fáze reťazca – poľnohospodárske komodity, výrobné ceny a spotrebiteľské ceny potravín – v súvislosti s vybranými špecifickými výrobkami ako mlieko, syr alebo bravčové mäso.

Monitorovací nástroj tak poskytne hodnotné informácie o úrovniach a vývoji cien v rámci celého potravinového reťazca a preukáže vývoj cien podľa jednotlivých výrobkov a členských štátov, pričom sa zohľadní rôznorodosť reťazca. Zaistí viditeľnosť vývoja cien potravín v každej krajine a s cieľom zrýchliť premietanie cien prispeje k zvyšovaniu tlaku na zainteresované strany. Nástroj sa bude ďalej vyvíjať s cieľom zlepšiť prepojenie medzi spotrebiteľskými cenami potravín, ich výrobnými cenami a cenami poľnohospodárskych komodít a rozšíriť rozsah monitorovaných výrobkov.

Zo spotrebiteľských prieskumov, ktoré sa uskutočnili v rámci druhého vydania hodnotiacej tabuľky spotrebiteľských trhov¹⁰, vyplýva všeobecná spokojnosť so službami, ktoré ponúkajú maloobchodníci s potravinami. Poukazujú však aj na nie úplnú spokojnosť, pokiaľ ide o možnosť porovnávať ceny potravín u rôznych maloobchodníkov. Je preto vhodné, aby sa nástroje na porovnávanie cien potravín ďalej vyvíjali (ako webové stránky alebo mobilný telefón – smart phone, ktorými sa v obchode budú dať naskenovať a porovnávať ceny výrobkov) podľa príkladu mnohých takýchto úspešných služieb v celej Európe. Rozvíjanie a využívanie takých webových stránok môže občanom vyslať silný signál, že vlády podnikli konkrétne kroky na to, aby im pomohli znížiť výdavky na ich každodenné alebo týždenné nákupy. Prispelo by to k zvýšeniu intenzity hospodárskej súťaže na úrovni maloobchodu na miestnych trhoch ako aj na vyšších stupňoch potravinového reťazca. Komisia si zároveň uvedomuje potrebu zaistiť vysokú kvalitu všetkých informácií, ktoré sa poskytujú spotrebiteľom. Zistenie kľúčových faktorov úspešnosti pre takéto služby porovnávanie cien založené na získaných skúsenostiach by bolo veľmi užitočné z hľadiska ďalšieho vývoja týchto nástrojov.

⁹ K dispozícii na stránke <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/data/database>
¹⁰ Hodnotiaca tabuľka spotrebiteľských trhov, druhé vydanie, 2009.

S cieľom zvýšiť transparentnosť v rámci potravinového reťazca Komisia:

- 3. vypracuje návrhy na zlepšenie dohľadu a celkovej transparentnosti trhov s derivátmi na poľnohospodárske komodity** v súvislosti s celkovým prístupom k derivátom¹¹ a revíziou smernice o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID):
  - 3.1. uplatňovanie primeranej transparentnosti a povinnosti oznamovania informácií by sa malo rozšíriť na všetky deriváty na poľnohospodárske komodity vrátane tých, ktoré sa predávajú na mimoburzových trhoch;
  - 3.2. k týmto povinnostiam by sa malo pridať zavedenie povinností oznamovania informácií o pozícii podľa jednotlivých kategórií obchodníkov, ktoré treba určiť na úrovni EÚ. Správcom by sa tak umožnilo získať celkový prehľad o pozíciách, ktoré zaujali jednotlivé typy obchodníkov,
  - 3.3. možnosť umožniť správcom stanoviť limity pre pozíciu s cieľom zabrániť neprimeranému pohybu cien alebo koncentrácií špekulatívnych pozícií¹² sa pozorne preskúma, aby sa zaistilo účinné fungovanie týchto trhov,
- 4. dnes uverejní prvú verziu nástroja na monitorovanie cien potravín v Európe a zaväzuje sa, že preskúma spôsoby jeho ďalšieho vývoja** s cieľom pokryť vyšší počet potravín a reťazcov, a to od leta 2010. Bude pri tom potrebná spolupráca národných štatistických úradov. Komisia preto vyzýva národné štatistické úrady, aby zhromažďovali potrebné údaje,
- 5. odporúča, aby všetky členské štáty poskytovali na webových stránkach ľahko dostupné služby na porovnávanie maloobchodných cien potravín.** Komisia bude s členskými štátmi pracovať s cieľom zaistiť výmenu osvedčených postupov a skúseností z tejto oblasti.

3.3. Posilniť integráciu a konkurencieschopnosť európskeho potravinového reťazca vo všetkých členských štátoch.

3.3.1. Integrácia potravinového reťazca

Ako už Komisia zdôraznila v oznámení „Ceny potravín v Európe“, potravinový reťazec je medzi členskými štátmi EÚ veľmi roztrieštený. Informácie zhromaždené pre nástroj na monitorovanie cien potravín v Európe potvrdzujú významné rozdiely medzi jednotlivými krajinami, pokiaľ ide o úrovne cien a vývoj cien. Zatiaľ čo sa celkový rozptyl cien potravín a nealkoholických nápojov v rámci EÚ znižuje, v oblasti rozptylu cien rôznych výrobkov pretrvávajú výrazné rozdiely, ako je znázornené v grafe č. 2, ktorý vychádza z experimentálneho zhromažďovania informácií o cenách¹³. Cenový rozptyl niektorých

¹¹ Ako je zdôraznené v dokumente KOM(2009) 563 „Zaisťovanie efektívnych, bezpečných a zdravých trhov s derivátmi Ensuring efficient, safe and sound derivatives markets: future policy actions”.

¹² Limity špekulatívnych pozícií sú limity počtu otvorených zmlúv o derivátoch, ktoré môžu mať špecifické kategórie obchodníkov.

¹³ Zhromažďovanie informácií o cenách, ktoré realizoval Eurostat pre hodnotiacu tabuľku spotrebiteľských trhov a nástroj na monitorovanie cien potravín v Európe.

základných výrobkov ako cukor alebo maslo je výrazne nižší ako priemer, v prípade iných spotrebiteľských výrobkov ako minerálna voda, vajcia alebo zmrzlina je rozdiel v cenách vyšší ako priemerný rozptyl pre analyzované výrobky.

Niektoré z pozorovaných rozdielov v úrovniach cien medzi jednotlivými krajinami možno vysvetliť na základe viacerých vnútroštátnych faktorov, ako sú rozdiely v priemerných príjmoch domácností, rôzne uprednostňované chute, rozdiely v dani z pridanej hodnoty alebo rôzny podiel miestnej výroby. Úlohu však zohrávajú aj iné faktory spojené s dynamikou trhu a regulačným rámcom. Komisia pracuje na harmonizácii noriem bezpečnosti potravín s cieľom povzbudiť cezhraničný obchod s potravinami. Je to osobitne dôležité na to, aby sa zabránilo problémom, ktoré môžu vzniknúť v prípade núdze v potravinovom reťazci v členskom štáte alebo tretej krajine. Pokračujúce presadzovanie smernice o nekalých obchodných praktikách a revízia smernice o označovaní, ktorá práve prebieha¹⁴, by takisto mali prispieť k zvyšovaniu integrácie potravinového reťazca. Komisia napokon nedávno prijala určité rozhodnutia, ktorými sa má zastaviť rozvoj vnútroštátnych a regionálnych režimov označovania pôvodu. Navyše navrhla, že v rámci svojej politiky kvality poľnohospodárskych výrobkov vypracuje nový rámec pre zemepisné označenia, obchodné normy a certifikačné schémy¹⁵.

Graf č. 2: Rozptyl cenových úrovní pre vybrané výrobky vo všetkých členských štátoch

Obchodné praktiky ako obmedzenia teritoriálnej ponuky alebo bránenie paralelnému obchodovaniu predstavujú ďalšiu kľúčovú bariéru integrácie trhov EÚ. Zainteresované strany poskytnú informácie o týchto praktikách, ktoré nie sú v súlade s zásadami vnútorného trhu.

¹⁴ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom KOM(2008) 40 v konečnom znení.

¹⁵ Oznámenie Komisie „o politike kvality poľnohospodárskych výrobkov“ KOM(2009) 234 v konečnom znení.

Zdá sa napríklad, že maloobchodníci určitej krajiny sú pri obchodovaní s nadnárodnými dodávateľmi nútení rokovať s miestnym sprostredkovateľom, čo vytvára prekážky pre cezhraničné obchodovanie. Tieto praktiky môžu poškodzovať fungovanie vnútorného trhu a z dôvodu vyšších cien a užšieho výberu výrobkov by mohli poškodzovať aj spotrebiteľov.

S cieľom odstrániť prekážky a skončiť s praktikami, ktoré triešia vnútorný trh, Komisia:

- 6. vyhodnotí opatrenia určené na nápravu obmedzení teritoriálnej ponuky, pokiaľ znižujú hospodársku efektívnosť a sú v rozpore so zásadami vnútorného trhu. Komisia vypracuje posúdenie vplyvu na základe podrobnej štúdie s cieľom pripraviť svoju činnosť do konca roku 2010;**
- 7. vyzýva Radu a Európsky parlament, aby urýchlene prijali návrh Komisie na revíziu právnych predpisov v oblasti pravidiel označovania;**
- 8. preskúma vybrané environmentálne normy a schémy označovania pôvodu, ktoré by mohli škodiť cezhraničnému obchodu s cieľom určiť, či sa politické ciele týchto nariadení dajú dosiahnuť s menším vplyvom na integráciu potravinového reťazca, bude pracovať aj s členskými štátmi a s priemyselným sektorom s cieľom lepšie harmonizovať vykonávanie noriem Spoločenstva v oblasti bezpečnosti potravín.**

3.3.2. Konkurencieschopnosť potravinového reťazca

Poľnohospodársky sektor je veľmi roztrieštený a rôznorodý, pokiaľ ide o veľkosť, druh a sociálno-ekonomickú výkonnosť poľnohospodárskych podnikov. Súčasná hospodárska kríza má na tento sektor veľmi výrazný dosah, pretože vyvíja značný tlak na ceny poľnohospodárskych výrobkov a na príjmy v poľnohospodárstve, najmä v mliekarenskom a chovateľskom odvetví. Napriek tomu, že sa na účel zmiernenia niektorých najnegatívnejších účinkov krízy zaviedli viaceré mechanizmy na základe SPP, zvýšil sa tlak na ďalšiu reštrukturalizáciu sektora.

Agropotravinársky priemysel výrazne prispieva k rastu zamestnanosti a pridanej hodnoty vo výrobných sektoroch v celej EÚ, ale rast pridanej hodnoty a produktivity práce v potravinovom priemysle v EÚ je pomalší ako v Spojených štátoch amerických. Na celosvetovej úrovni strácajú potraviny EÚ trhovú podiel v prospech Brazílie, Kanady a Austrálie. Skupina na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť agropotravinárskeho priemyslu¹⁶ vďaka komplexnému prístupu určila hlavné problémy, ktoré sú základom rozdielu v konkurencieschopnosti tohto sektora, a navrhla sériu 30 konkrétnych odporúčaní adresovaných politickým a hospodárskym činiteľom¹⁷. Skupina na vysokej úrovni označila nedostatočnú transparentnosť mechanizmov tvorby cien a nerovnováhu medzi účastníkmi za hlavné problémy v potravinovom reťazci. Okrem toho skupina usúdila, že hoci treba trvať na tom, aby si EÚ udržala vysokú úroveň noriem bezpečnosti a kvality potravín, je nevyhnutné

¹⁶ Rozhodnutie Komisie č. 2008/359/ES z 28. apríla 2008.

¹⁷ Záverečná správa, odporúčania a plán kľúčových iniciatív sú k dispozícii na stránke: <http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/food/competitiveness/high-level-group/documentation/>

vylepšiť inovačný rámec, prijať opatrenia zamerané na mnohé MSP v tomto sektore a na výkonnosť európskeho agropotravinárskeho priemyslu na svetových trhoch.

Výzve konkurencieschopnosti čelí aj maloobchodný sektor. Aj keď sa tento sektor za posledné desaťročie výrazne zmenil v dôsledku väčšej konsolidácie, príchodu diskontných predajcov a zavedenia vlastných nízkonákladových značiek, európski maloobchodníci za posledné desaťročie dosiahli nižšiu rast produktivity ako napríklad maloobchodníci Spojených štátov. Medzi niekoľkými faktormi, ktoré prispeli k tomuto rozdielu v produktivite, ktorá závisí aj od rôznej dynamiky trhu, zrejme dôležitú rolu zohrali aj investície do informačných a telekomunikačných technológií a nových obchodných postupov. Možno rast produktivity v maloobchodnom sektore v EÚ sťažujú aj niektoré charakteristiky právnych predpisov. Reštriktívnymi predpismi týkajúcimi sa usadenia sa obmedzilo otváranie nových obchodov, a tým aj šírenie inovácií¹⁸. Treba poznamenať, že ambiciózne vykonávanie smernice o službách by významným spôsobom prispelo k odstráneniu týchto obmedzení.

S cieľom posilniť konkurencieschopnosť potravinového reťazca Komisia:

- 9. bude propagovať a podporovať reštrukturalizáciu a konsolidáciu poľnohospodárskeho sektora** v rámci politiky rozvoja vidieka, a to hlavne podporovaním vytvárania dobrovoľných organizácií poľnohospodárskych výrobcov a v širšom kontexte v rámci po roku 2013 aj spoločnej poľnohospodárskej politiky. Tieto otázky najskôr pre špecifickú situáciu v sektore mlieka preskúma novo založená skupina odborníkov na vysokej úrovni pre mlieko.
- 10. podnikne kroky s cieľom predložiť návrhy skupiny na vysokej úrovni zamerané na zlepšenie konkurencieschopnosti agropotravinárskeho sektora, najmä MSP, a na podporu inovácií a vývozu v tomto sektore.**

4. ZAVEDENIE POLITICKÝCH INICIATÍV

V tomto oznámení sa podáva niekoľko návrhov zameraných na riešenie zistených výziev. Zvýšenie transparentnosti v celom potravinovom reťazci a podporovanie udržateľných a trhových vzťahov medzi zainteresovanými stranami by mohli prispieť k európskemu oživeniu, a preto by sa mali realizovať prioritne do konca roku 2010. Ostatnými iniciatívami sa riešia štrukturálne problémy reťazca s cieľom zlepšiť integráciu a konkurencieschopnosť z dlhodobého hľadiska. V budúcom oznámení o monitorovaní maloobchodného trhu ich doplnia návrhy na posilnenie konkurencieschopnosti európskeho maloobchodného sektora.

Koncom novembra 2010 Komisia na základe prebiehajúcich diskusií s inštitúciami EÚ a príslušnými zainteresovanými stranami uverejní správu o pokračovaní navrhovaných činností. Komisia na tento účel plánuje rozšíriť rozsah pôsobnosti a právomoci existujúcej skupiny na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť agropotravinárskeho priemyslu, ako aj členstvo v nej.

¹⁸ Tieto otázky sa podrobnejšie rozoberú v budúcom oznámení o monitorovaní maloobchodného trhu.

5. ZÁVER

Rýchly nárast a pokles cien poľnohospodárskych komodít a ich oneskorený dosah na ceny potravín vyvolal medzi zainteresovanými stranami a tvorcami politiky obavy týkajúce sa fungovania potravinového reťazca. Z monitorovania trhu, ktoré sa uskutočnilo za posledné dva roky, vyplýva, že tieto obavy sú opodstatnené. Nedostatočná trhová transparentnosť, nerovnosti vo vyjednávacej sile a praktiky narúšajúce hospodársku súťaž vedú k deformáciám trhu s negatívnym dosahom na konkurencieschopnosť potravinového reťazca ako celku. Nepružnosť cien zase negatívne ovplyvnila prispôsobivosť a inovačnú schopnosť všetkých odvetví v potravinovom reťazci.

V budúcnosti by nemalo byť veľmi prekvapujúce, ak sa ceny poľnohospodárskych komodít zase začnú rýchlo zvyšovať, keď sa celosvetová ekonomika dostane von z recesie. Ak sa zistená funkčná porucha trhu rýchlo nenapraví, existuje riziko, že opäť neprímerane narastú spotrebiteľské ceny potravín, čo bude mať za následok zníženie kúpnej sily a dôvery spotrebiteľov a možné spomalenie zotavovania európskeho hospodárstva. Je preto veľmi dôležité venovať nepretržitú pozornosť s cieľom identifikovať a odstrániť faktory narúšajúce trh, ktoré prispeli k zisteným asymetriám pri premietaní zmien do cien v celom potravinovom reťazci.